

STIFTELSEN *för*
STRATEGISK FORSKNING

Startdokument för utarbetandet av SSF:s Forskningsstrategi
2012 – 2017

Innehåll	Sida
Inbjudan	3
SSF är inte berett att stödja forskning inom samtliga forskningsområden	3
Beskrivning av processen för SSF:s Forskningsstrategi 2012-2017	3
Steg 1, Startdokumentet	4
Steg 2. Open Review	4
Steg 3. Hearings	4
Steg 4. Open Review	5
Steg 5. Beslut i styrelsen 2012-02-07	5
Steg 6. Virtuellt Hearing och Open Review 3	5
Steg 7. Styrelsen fastställer SSF:s Forskningsstrategi 2012 – 2017	5
Bakgrund	6
Stadgar	6
Policydokument	6
Den tidigare strategiska planen	6
Det svenska forskningsfinansieringssystemet	8
Vetenskapsrådet	8
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (FORMAS)	9
Verket för Innovationssystem (VINNOVA)	9
Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling (KKS)	9
Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra)	10
Knut och Alice Wallenbergs stiftelse	10
SSF:s roll inom det svenska forskningsfinansieringssystemet	11
Översiktlig beskrivning av SSF:s hittillsvarande verksamhet	12
Nuvarande arbetssätt	14
SSF strävan	14
Annonsering	14
Beredningskommittéer	14
Styrelsen beslutar	14
Tid till beslut	15

Startdokument för utarbetandet av SSF:s Forskningsstrategi 2012 – 2017

Inbjudan

SSF:s styrelse har beslutat att utveckla en ny forskningsstrategi, som ska gälla under en femårsperiod från halvårsskiftet 2012. Denna strategi kommer ersätta den som gällt sedan 2007. Till skillnad från den sistnämnda strategin, som utarbetades med hjälp av fem forskarpaneler, ska alla intresserade kunna följa och påverka utarbetandet av den nya strategin via en interaktiv webbsida länkad till SSF:s ordinarie webbplats. Processen ska vara fullständigt transparent. Man kan lägga förslag både som privatperson, som företag eller institution och så vidare. Vi ser fram emot en livlig diskussion och välkomnar synpunkter, men vi vill samtidigt understryka att processen ägs av SSF:s styrelse, som fattar beslut om den slutgiltiga utformningen av strategin. Vi är intresserade dels av förslag på huvudområden som stiftelsen bör finansiera forskning inom, dels delområden inom sådana huvudområden. Vi önskar också få synpunkter och förslag på utlysningformer för forskningsprogram.

Vi tar tacksamt emot förslag, men det betyder inte att alla förslag kommer att kunna vinna gehör. En viktig aspekt är att förslagen, för att kunna beaktas, måste vara förenliga med stiftelsens stadga. Dessutom är storleken på stiftelsens årliga forskningsbudget, fn 600 milj kr, begränsande för hur många områden SSF kan finansiera forskning inom.

SSF är inte berett att stödja forskning inom samtliga forskningsområden.

Vetenskapsrådet (VR) stödjer forskning inom naturvetenskap, medicin och teknik, områden som SSF enligt sin stadga också ska finansiera forskning inom. Den forskning VR stödjer kan huvudsakligen karakteriseras som fri grundforskning, även om medicinsk forskning och teknisk forskning rimligen bör beskrivas som behovsmotiverad grundforskning. VR:s budget för forskningsstöd är tillräckligt stor för att kunna finansiera forskningsprojekt inom samtliga delar av ovanstående områden. SSF måste pga begränsad forskningsbudget (fn 600 milj. kr/år) avgränsa sin finansiering till delområden som bedöms vara av strategisk betydelse (se nedan).

SSF finansierar inte forskning inom delområden för vilka staten inrättat särskilda forskningsfinansierande myndigheter eller forskningsstiftelser med särskilt ansvar för. Dessa områden, med respekt för att gränsområdena inte alltid är självklara, bör rimligen ha tillräckligt stöd via dessa finansierare. Sådana delområden är:

- Lantbruksvetenskaplig och skogsvetenskaplig forskning. Dock finansieras forskning inom grön bioteknik samt veterinärmedicinsk forskning.
- Tillämpad byggforskning och forskning om samhällsbyggnad, dvs delområden som finansieras av FORMAS.
- Tillämpad miljöforskning som FORMAS och Mistra ansvarar för.
- Ekologisk forskning som finansieras av VR, FORMAS och Mistra.

Beskrivning av processen för SSF:s Forskningsstrategi 2012 – 2017

Processen ska genomföras i sju steg, varav tre ger en möjlighet för externa intressenter (forskare vid universitet, industri, forskningsinstitut; andra forskningsfinansierare; universitets- och fakultetsledningar; övriga intresserade) att bidra med synpunkter, inspel och påpekanden om den gradvis framväxande forskningsstrategin. Processen ska vara tydlig och förutsebar och kommer att kunna följas via SSF:s webb. Ett antal hearings kommer att anordnas då inbjudna unga forskare, erfarna forskare från universitet, fakultetsledningar, forskare och andra företrädare vid industri och forskningsinstitut inbjuds att lämna synpunkter på tillgängligt material. Forskningsstrategin ska definiera såväl de ämnesområden SSF kommer att finansiera forskning inom, som de utlysningformer som då kommer att användas.

En projektgrupp ansvarar för processen, sammanställer och bearbetar inkomna förslag. Den består av:

- Torbjörn Fagerström, Projektkoordinator/samordnare
- Lars Rask, Verkställande direktör, SSF (projektledare)
- Ann-Katrin Croon, Administrativ direktör, SSF
- Joakim Amorim, Programchef, SSF
- Eva Regårdh, Kommunikationschef, SSF

Steg 1. Startdokumentet läggs ut på webben.

Steg 2. Open Review (v.33 - 35)

Under 2 – 3 veckor erbjuds alla intresserade att lägga egna förslag, kommentera andras, samt revidera egna förslag via SSF:s för ändamålet uppsatta webbsida. Samtliga förslag och kommentarer ska vara undertecknade. (Anonyma kommentarer tas bort). De inhämtade synpunkterna, tillsammans med de förslag som inkommit under våra hearings, kommer att utgöra basen för utarbetandet av en första version av den nya forskningsstrategin, som också kommer att läggas ut på den särskilda webbsidan. Detta material sammanfattas och kompletteras efter genomgångar av fore-sights och forskningsstrategier från National Science Foundation (USA), Wellcome Trust, EU-kommissionen och svenska forskningsfinansiärer samt material från de Tekniska attachékontoren.

Steg 3. Hearings (v.36 – 40)

Startdokumentet samt de tidigare förslag som inkommit till Stiftelsen från universitet, högskolor och industriforskningsinstitut, företag och grupper av enskilda forskare ska utgöra underlag för en första serie av hearings. Tre grupper kommer att inbjudas att delta i diskussioner om ämnesområden och utlysningformer.

Grupp 1: Deltagarna i de fyra FFL-programmen förstärkta med ett antal kvinnliga forskare från ICA-programmen samt ett antal kvinnliga forskare som mottagit ERC-starting grants, Göran Gustavsson-priset, deltar i programmet Wallenberg Fellows eller de Wallenberg-finansierade akademiforskartjänsterna för att få en bättre balans mellan manliga och kvinnliga forskare.

Grupp 2: Denna grupp sätts samman av fakultetsrepresentanter och seniora universitetsforskare.

Grupp 3: Deltagarna hämtas från företag, industri och industriforskningsinstitut.

För att genomföra hearings anlitas duktiga processledare (facilitatorer)

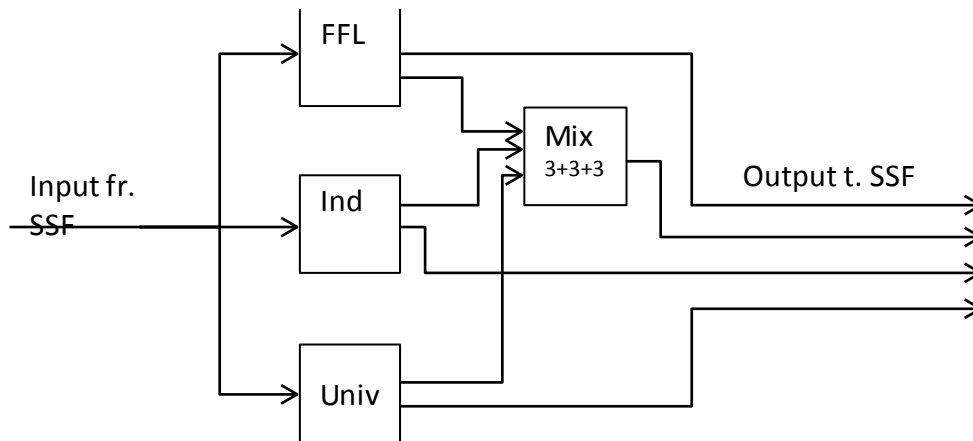
Grupp 1 (Unga forskare) genomför sin hearing lunch – lunch 6 – 7 september på kursgården Aronsborg, Bålsta. De cirka 65 deltagarna delas under eftermiddagen den 6 september in i grupper om cirka 7 personer efter sina övergripande ämnesområden (livsvetenskaper, materialutveckling, mikroelektronik etc.) för att samla sig runt ett antal motiverade förslag till ämnesområden SSF bör finansiera forskning inom. Under 7 september fördelas deltagarna om i grupper med blandade ämnesområden och processen upprepas i hopp om att blandade grupper kan komma fram till andra, kompletterande förslag till ämnesområden som inte prioriteras av renodlade ämnesgrupper. Ett antal av de unga forskarna tillfrågas om att tjänstgöra som sekreterare och föra anteckningar. Diskussionerna spelas dessutom in på band.

Grupp 2 (Fakultetsrepresentanter och mer seniora forskare) träffas 13 september på IVA:s konferenscenter i Stockholm 10:00 – 16:00 med samma uppdrag som de yngre forskarna.

Grupp 3 (företag och industri) samlas 14 september, på SSF:s kansli i WTC i Stockholm 10:00 – 16:00. Deltagarna delas in i grupper om 6 – 7 personer i vardera för att ur industrins och institutens synvinklar föreslå ämnesområden för vilka SSF-finansiering anses önskvärd.

Dessa grupper bemannas med sekreterare hämtade från SSF:s kansli. Diskussionerna spelas dessutom in på band.

Ur grupperna 1, 2 och 3 väljs c:a 3 personer från vardera som ombeds att gemensamt diskutera det underlag som framkommit under de tre gruppernas separata hearings och då komma med kompletterande förslag till ämnesområden. Denna "mixade" grupp planeras att mötas 6 oktober på SSF:s kansli.

På basis av de förslag som framkommit under hearings, de förslag som inkommit via SSF:s webbsida samt trender som utläses av andra aktuella forskningsstrategier från andra forskningsfinansiärer, skriver projektgruppen ihop Version 1 av SSF:s Forskningsstrategi. Denna version läggs ut på Stiftelsens webb omkring den 2011-10-28.

Version 1 av Forskningsstrategin samt de rapporterna från hearings presenteras/diskuteras vid styrelsemötet 2011-10-24

Steg 4. Open Review 2 (v.43 - 46)

Version 1 läggs ut på SSF:s för ändamålet uppsatta webbsida under 2 veckor, då möjlighet ges för alla intresserade att lägga nya förslag och/eller ge kommentarer på det utlagda dokumentet. Alla typer av kommentarer är välkomna, men samtliga kommentarer måste vara signerade.

Projektgruppen arbetar in inkomna synpunkter i Forskningsstrategin till en Version 2.

Rapport vid styrelsemötet 2011-12-08

Steg 5. Beslut i styrelsen 2012-02-07

Styrelsen väljer ut de ämnesområden och utlysningformer som den kommer att prioritera under de närmaste fem åren (2012 – 2017).

Projektgruppen bearbetar Forskningsstrategin i enlighet med styrelsens val av ämnesområden till Version 3, som läggs ut på SSF:s webbsida.

Steg 6. Virtuellt Hearing och Open Review 3 (v.11 - 13)

De personer, som tidigare deltog i hearingen under Steg 3 inbjuds personligen att under 2 veckor lämna synpunkter via webbsidan på styrelsens val av ämnesområden och utlysningformer.

Samtidigt ges alla övriga intresserad en ny möjlighet att påverka processen under 2 veckor ge sina synpunkter på styrelsens val av ämnesområden och utlysningformer.

Projektgruppen arbetar in synpunkter och kommentarer i strategidokumentet till Version 4

Rapport vid styrelsesammanträdet 2012-04-16 - 17.

Steg 7. Styrelsen fastställer 2012-06-11 fastställer SSF:s Forskningsstrategi 2012 - 2017

OBS! Vår förhoppning är att tidsplanen ovan håller, men det kan bli förändringar!

Bakgrund

Stadgar

Stiftelsens verksamhet styrs av dess **stadga**, som fastställdes av Regeringen 1993-12-02. Stadgan har sedermera reviderats av Regeringen, dels 1997-01-08, dels 2010-05-12. Vad gäller Stiftelsens ändamål står att SSF ska "stödja naturvetenskaplig, teknisk och medicinsk forskning. Stiftelsen ska främja utvecklingen av starka forskningsmiljöer av högsta internationella klass med betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft." Vidare, "Utmärkande för Stiftelsens verksamhet ska vara:

- koncentration av insatser så att forskningscentra eller forskningsområden med internationell slagkraft kan etableras,
- projekt och program som innebär gränsöverskridande över discipliner,
- etablering av nätverk eller fastare samverkansformer nationellt och internationellt bland annat genom etablerandet av ett internationellt forskarutbytesprogram,
- befordrande av forskarutbildning och forskarrekrutering,
- forskningscentra eller forskningsområden i nära anslutning till universitet och högskolor,
- samverkan mellan universitet och högskolor å ena sidan och näringslivet å den andra när forskning inom områden som är särskilt intressanta för näringslivet kommer i fråga,
- forskarrörlighet internationellt och mellan universitet/högskolor, institut och företag.

SSF:s verksamhet styrs dessutom av lagen "Handlingsoffentlighet vid vissa stiftelser" (Proposition 1996/97:142) som fastställdes av riksdagen 1997-10-29. Denna lag säger att trots att SSF och övriga stiftelser bildade med löntagarfondsmedel rättsligt sett är likställda med privata stiftelser, ska offentlighetsprincipen gälla för dem. Detta innebär att samtliga handlingar inklusive ansökningar och sakkunnighetsutlåtanden är offentliga på samma sätt som vid offentliga myndigheter.

Policydokument

Stiftelsens arbete styrs av Stiftelsens **Delegationsordning**, dess **Arbetsordning för Styrelsen** och dess **Arbetsordning för Kapitalförvaltningskommittén**. Stiftelsens VD:s uppgifter och ansvar beskrivs i **VD instruktion**.

På begäran av Stiftelsens revisorer har ett par korta PM utarbetats såsom "**Så arbetar vi, Ledning, kansli, beredningsorganisation och kapitalförvaltningskommitté**", "**Tillsättning av ordförande och ledamöter i beredningsgrupper för utvärdering av ansökningar och halvtidsutvärderingar samt programkommittéer**".

Styrelsens arbete styrs på ett övergripande plan av "**Årsplanen**". Styrelsen styr kapitalförvaltningskommitténs arbete genom en "**Placeringspolicy**", senast fastställd 2009-12-15. Styrelsen har också låtit utarbeta en **Riskanalys** för att den själv, ledning och Kapitalförvaltningskommitté ska vara medvetna om de största riskerna för Stiftelsens verksamhet.

Som alla forskningsfinansiärer har SSF fastställda **Jävsregler** och **Sekretessförbindelse**. Stiftelsen har också fastställt **Upphandlingsregler** som följer Lagen om Offentlig Upphandling.

Den tidigare strategiska planen

Stiftelsens styrelse har implementerat stadgans skrivningar om Stiftelsens ändamål och verksamhet i en **Strategisk plan**, som fastställdes av styrelsen 2006-04-28. I denna definierades de områden inom naturvetenskap, teknik och medicin styrelsen då prioriterade som:

- Bioteknik, läkemedelsutveckling, medicinsk teknik
- System-, informations- och kommunikationsteknik
- Materialutveckling
- Process- och produktionsteknik

I praktiken har tolkningen av ovanstående delområde varit relativt bred. Bioteknik har gällt både den "vita" och "gröna" sektorn. Läkemedelsutveckling i styrelsens tolkning stämmer bättre med de engelska beteckningarna "Drug discovery and development", dvs även medicinsk/biomedicinsk forskning inkluderas. System- informations- och kommunikationsteknik motsvarar både mjuk- och hårdvara, dvs. även mikroelektronik och fotonik. Process- och produktionsteknik är delvis missvisande beteckningar, eftersom den forskning SSF stöder under denna rubrik till största delen inte är produktionsteknik utan produktutveckling.

I den strategiska planen definieras också strategisk forskning som forskning som på sikt kommer till nytta för Sverige. "Nyttan kan bedömas utifrån en eller flera av nedanstående aspekter: forskning vars resultat kan ligga till grund för utvecklingen av existerande eller nya företag; forskarutbildade personer, som genom en breddad och förbättrad forskarutbildning är attraktiva för anställning inom näringsliv och samhälle men också inom högskola och institut; kraften hos internationellt högklassiga forskningsmiljöer att dra unik kompetens och internationella investeringar till landet; forskning som fungerar som fokus för internationellt samarbete, varigenom kunskap av intresse för svensk industri kan hämtas hem."

Vad gäller den årliga bidragsvolymen anges att den "bör ligga på en nivå av ca 500 milj kr. Stiftelsen beräknas därmed fortsätta att vara en betydelsefull aktör i det svenska forskningssystemet in i 2020-talet." Styrelsen har dock ökat forskningsbudgeten till 600 milj kr för 2010 och 2011.

Stadgans krav återspeglas även i de utlysningssformer av forskningsprogram SSF använder. Kravet på "koncentration av insatser så att forskningscentra eller forskningsområden med internationell slagkraft kan etableras" och "forskingscentra eller forskningsområden i nära anslutning till universitet och högskolor" ledde till att SSF under 2002-2006 beslöt finansiera ett 30-tal Strategiska Forskningscentra (SFC) vid universitet/högskolor. Dessa centra skulle vara sammanhållna och samlokaliserade enheter bestående av ett antal forskargrupper arbetande mot gemensamma mål. De finansierades under 5 – 6 år med 5 – 12 milj kr/år. I nutid används rambidragsprogrammen för att uppfylla detta krav. Dessa bidrag kan erhållas gemensamt av 2 – 4 forskare från samma forskargrupp eller flera forskargrupper, samlokaliserade eller belägna vid olika universitet/högskolor. Ett sådant bidrag ges normalt under 5 år med en årlig finansiering av 4 – 7 milj kr. Eftersom både SFC och rambidrag ges till projekt som avser att lösa komplicerade forskningsproblem, vilket oftast kräver tillgång till kompetens från flera forskningsområden, uppfyller dessa utlysningssformer även kravet på "på projekt och program som är gränsöverskridande över discipliner".

Stadgans krav på etablering av nätverk eller fastare samverkansformer nationellt och internationellt bland annat genom etablerandet av ett internationellt forskarutbytesprogram" ledde till utlysning av ett stort antal nätverkprogram inom definierade forskningsområden för att öka samverkan och utbyten mellan svenska forskargrupper inom områden som "Läkemedelsutveckling", "Neurovetenskaper", "Inflammation", "Infektion och vaccinologi", "Strukturbiologi" och "Glykokonjugater i biologiska system". Av dessa program fungerade de bäst som låg inom områden där antalet forskargrupper inom landet var begränsat som "Strukturbiologi" och "Glykokonjugater i biologiska system". Där överlevde de genom programmen bildade nätverken långt efter det att finansieringen upphört.

Kravet på "befordrande av forskarutbildning och forskarrekrytering" har tillgodosetts genom finansiering av ett stort antal forskarskolor inom vitt skilda ämnesområden från "Trämekanik" till "Fotonik". Stiftelsen har stött forskarrekrytering under hela sin verksamhetsperiod. I början utnyttjades programformen "Junior Individual Grants" (JIG) som finansierades av SSF men administrerades av dåvarande Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR). Under senare år utnyttjar SSF repatrieringsprogrammet "Ingvar Carlsson Award" som syftar till att underlätta för hemvändande postdoktorer att etablera sig vid svenska universitet.

SSF stöder "samverkan mellan universitet och högskolor å ena sidan och näringslivet å den andra när forskning inom områden som är särskilt intressanta för näringslivet kommer i fråga" genom de båda

forskningsprogrammen "ProViking" och "ProcessIndustriellt Centrum" (PIC) inom produktframtagning respektive forskning för processindustriell verksamhet.

Det svenska forskningsfinansieringssystemet

De statliga forskningsfinansiärer som delvis arbetar inom samma områden som SSF är Vetenskapsrådet (VR), FORMAS och VINNOVA. Utöver dessa myndigheter överlappar SSF:s verksamhet delvis med Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, Stiftelsen för Miljöstrategisk Forskning (Mistra) och Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling (KK-stiftelsen).

Vetenskapsrådet (Källa: Vetenskapsrådets forskningsstrategi 2009-2012; Vetenskapsrådets serie för policyer och strategier 7:2007 samt Vetenskapsrådets webbplats)

VR är den största och därmed viktigaste externfinansiären av forskning vid universitet och högskolor. För närvarande fördelar VR c:a 4 miljarder kr per år. VR har ett flertal andra uppdrag än att fördela forskningsbidrag. Bland dessa uppdrag kan här nämnas att

- identifiera forskningsområden för strategiska satsningar i samråd med andra forskningsfinansiärer
- arbeta med analys, utvärdering och strategiska frågor som rör forskning och forskningsfinansiering i ett nationellt och internationellt perspektiv
- göra forskningsresultat tillgängliga och se till att de når de områden i samhället där de kan komma till nytta, till exempel inom utbildning, sjukvård och i näringsliv
- ge råd till regeringen i forskningspolitiska frågor
- ha ett övergripande ansvar för frågor som rör etiska krav på forskningen
- verka för jämställdhet mellan kvinnor och män i forskarsamhället
- öka förståelsen för grundforskningens betydelse i samhället

Vetenskapsrådet är, som enda forskningsfinansiär, rådgivare till regeringen i forskningspolitiska frågor. Rådet utför analyser av frågeställningar som rör finansiering av grundforskning, tvärvetenskaplig forskning och jämställdhet i fördelning av forskningsstöd. VR följer den allmänna forskningspolitiska utvecklingen och arbetar kontinuerligt med statistik- och metodutveckling inom området, bl a genom bibliometriska studier och samarbete med Statistiska centralbyrån, SCB.

Kärnan i VR:s verksamhet är den forskarinitierade grundforskningen. VR försöker föra resurser till de mest framstående forskarna och till de miljöer där den bästa forskningen utförs. "En bred satsning på grundforskning av allra högsta kvalitet ger inte bara svar på frågor vi ställt oss utan också på frågor vi ännu inte formulerat".

Samtidigt påpekar VR att "Förändringar i såväl näringsliv som övriga samhället bedöms ske allt snabbare och vara mer omfattande än tidigare. Det är därför angeläget att forskningen genom strategiska val bidrar till att mer kraftfullt komma tillrätta med uppkommande problem. Prioriterad grundforskning eller program är ett sätt att mobilisera forskarsamhället för att möta dessa utmaningar och för att utifrån ett grundforskningsperspektiv se till att gapet i innovationssystemet mellan grundforskning och tillämpad forskning överbryggas." "Prioriteringarna mellan olika angelägna områden bör göras utifrån inomvetenskapliga överväganden, där de avgörande kriterierna är hög vetenskaplig kvalitet i internationell jämförelse eller kunskapsbrister inom vissa fält. Programmen ska formuleras så att det tydligt framgår att forskningen fyller angelägna samhälleliga mål."

VR stöder grundforskning inom alla områden. Detta gör att VR finansierar forskning inom praktiskt taget samtliga områden SSF finansierar forskning inom. Forskningsbidragen är normalt treåriga och har traditionellt varit relativt små. Under senaste året har beslut fattats om att öka deras genomsnittliga storlek. Vid senaste fördelningen låg denna på c:a 800 kkr/år, vilket räcker till att exempelvis finansiera en doktorandtjänst och vissa driftmedel för innehavaren av denna. En del större bidrag på 1,5 – 2 milj kr/år har dock beviljats. Vid sidan av dessa projektbidrag finansierar VR ett stort antal Linné- och Berzeliusstöd, satsningar som tänkes pågå under 10 år tom 2016.

Ett mycket viktigt uppdrag för VR är att ansvara för finansiering av nationellt och internationellt viktig forskningsinfrastruktur. Denna forskningsinfrastruktur avser såväl grundforskning som behovsmotiverad forskning. I publikationen "Vetenskapsrådets guide till infrastrukturen" redovisas det svenska forskningssystemets behov av infrastruktur inom alla vetenskapsområden.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (FORMAS) (Källa: FORMAS webbsida)

Formas har till uppgift att främja och stödja grundforskning och behovsmotiverad forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Den forskning som stöds ska vara av högsta vetenskapliga kvalitet och av relevans för rådets ansvarsområden. Formas får också finansiera utvecklingsverksamhet i begränsad omfattning. FORMAS har en forskningsbudget på drygt 900 miljoner kr.

FORMAS överlapp med SSF verksamhetsmässigt är relativt begränsad. Båda finansierarna finansierar forskning inom växt- och skogsbioteknik samt husdjursgenomik. Likaså är nya material baserade på skogsråvara av intresse för båda organisationerna. FORMAS finansierar forskning om förädling av livsmedel, något som även SSF gjort tidigare. Materialåtervinning är ett prioriterat område inom FORMAS. SSF har tangerat detta område i utlysningen av forskningsprogrammet "Innovativ råvaruteknik". Spridning av sjukdomar mellan djur och människa (zoonoser) är ett område av intresse för både FORMAS och SSF.

FORMAS stöder också utveckling av "Starka forskningsmiljöer" sedan ett antal år. Dessa forskningsbidrag är 5-åriga och omfattar totalt 25 milj kr per bidrag.

Verket för Innovationssystem (VINNOVA) (Källa: VINNOVA:s webbplats)

Verket för innovationssystem har till uppgift att främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Myndigheten har ett särskilt ansvar inom teknikområdet samt områdena transport, kommunikation och arbetsliv. Med innovationssystem avses nätverk av offentliga och privata aktörer där ny teknik och kunskap produceras, sprids och används. Myndigheten ska verka för nyttiggörande av forskning för att uppnå hållbar tillväxt och stärka Sveriges konkurrenskraft (Förordning med instruktion för Verket för innovationssystem; SFS 2009:1101). VINNOVA hade för 2010 en budget av 1,9 miljarder kr.

Relativt snart efter tillkomsten av VINNOVA 2001 utvecklades en omfattande samverkan mellan denna myndighet och SSF vad gäller samfinansierade forskningsprogram. Dessa program har legat inom produktutveckling vid mindre företag, forskningsstöd till de statliga industriforskningsinstituten, gemensamt forskningsprogram för forskningspartnersamarbete med Japan, stöd till halvledarlaboratorier samt gemensamt deltagande i flera forskningsprogram samfinansierade av flera organisationer som "Visualisering", "Swedish BrainPower", "Kronisk Inflammation" och "Medicinsk teknik för bättre hälsa".

Samtliga dessa samarbeten mellan SSF och VINNOVA har gällt forskningsfinansiering. Endast helt nyligen har ett pilotprojekt genomförts där SSF som forskningsfinansierare samverkar med VINNOVA som innovationsmyndighet.

VINNOVA genomför parallellt med SSF ett strategiarbete som utgår från fyra "Grand Challenges": Hållbara attraktiva städer; Framtidens hälsa och sjukvård; Konkurrenskraftig produktion; Informationssamhället 3.0.

Det förefaller som om VINNOVA i framtiden kommer att minska sin forskningsbudget och öka budgeten för innovationsfrågor.

Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling (KKS) (Källa: KKS' webbplats)

KK-stiftelsens roll i kunskapssamhället har sedan starten skiljt sig från andra aktörers. Stiftelsen bildades för att hitta nya vägar mellan näringsliv och akademi, för att förkorta steget mellan forskningsresultat och tillväxt och att bygga upp forskning vid landets nu 17 nya högskolor. KKS årliga beslutsbudget för nya forskningsprogram är c:a 300 milj kr.

Uppdraget för KK-stiftelsen är att stärka Sveriges konkurrenskraft. KKS finansierar forskning och kompetensutveckling vid Sveriges 17 nya universitet och högskolor, när den sker i samverkan med näringslivet. Förutom att varje projekt ska ha vetenskaplig höjd ställer KK-stiftelsen som krav att

näringslivet medverkar till ett värde som är lika stort som KK-stiftelsens finansiering. Denna "samproduktion" ska leda till ny kunskap och kompetens, nya produkter och applikationer samt förbättrade processer. Under åren har nya arbetsmetoder vuxit fram. KKS har fungerat både som igångsättare, finansiär, kunskapsresurs och som motor och kontaktskapare i samverkansarbetet mellan högskola, näringsliv och offentlig sektor. Bland de satsningar KKS tidigare arbetat med kan nämnas IT i lärarutbildningen; IT i skolan; LearnIT; Unga nätkulturer; Samhälls-entreprenörskap; Upplevelseindustrin; samt omstruktureringen av industriforskningsinstitutet.

SSF har samverkat och samverkar fortfarande med KKS i vissa samfinansierade program som stöd till industriforskningsinstitutet och i de samfinansierade forskningsprogrammen "Swedish BrainPower", "Kronisk Inflammation" och "Visualisering".

Eftersom KKS ska fokusera sin forskningsfinansiering mot de nya högskolorna överlappar KKS' och SSF:s verksamheter relativt obetydligt. Självfallet har forskare vid de nya högskolorna samma rätt som forskare vid de äldre universiteten att söka forskningsbidrag hos SSF, men i den konkurrensen har de flesta forskare vid nya högskolorna hittills haft svårt att hävda sig. Det bör dock påpekas att ett av SSF:s SFC är beläget vid Mälardalens högskola och att inom denna gruppering arbetar också en mottagare av ett bidrag inom Framtidens Forskningsledare.

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra) (Källa Mistras webbplats)

Mistra är en del av det svenska innovationssystemet för hållbar utveckling. Mistra investerar i starka forskargrupper som i samverkan med användare bidrar till att lösa viktiga miljöproblem. Användare av forskningen finns inom såväl näringsliv som inom förvaltning, politik och frivilligorganisationer.

I de stödda forskningsprogrammen kan forskare från olika vetenskapliga discipliner, liksom praktiker från företag, myndigheter, lagstiftare, internationella förhandlare och frivilligorganisationer medverka. Detta gäller även forskare och praktiker från andra länder.

Mistra stöder

- forskare som vill arbeta med problem vars lösning kan komma till nytta i arbetet för en miljöanpassad samhällsutveckling.
- svenska företag som vill ligga i världsfrenten när det gäller att utveckla miljöanpassade produkter, tjänster eller produktionsprocesser. Vetenskapliga och kommersiella perspektiv kombineras.
- myndigheter och lagstiftare som vill skärpa kraven på verksamheter som kan vara till skada för miljön. Skärpta krav måste bygga på en solid vetenskaplig grund.
- internationella förhandlare som ska föra det internationella miljöarbetet framåt. Ett Mistra-program måste kunna möta både det internationella forskarsamhällets krav på kvalitet och förhandlarnas behov av preciserade uppgifter.
- frivilligorganisationer och andra som strävar efter en miljöanpassad samhällsutveckling.

Mistra:s forskningsbudget för nya projekt är fn c:a 200 milj kr/år. Mistra arbetar oftast med mycket stora forskningsprojekt, upp till 100 milj kr under en 5-årsperiod. Mistra:s och SSF:s stadgar är praktiskt taget likalydande förutom kravet i Mistra:s stadgar att forskningen ska stödja miljöanpassad samhällsutveckling. De båda stiftelserna kan därför i princip arbeta inom samma vetenskapliga områden och samverka inom forskningsprogram, något som också skett. Mistra och SSF drev tillsammans forskningsprogrammet ProEnviro inom miljöanpassad produktutveckling.

Knut och Alice Wallenbergs stiftelse (KAW) Stiftelsens ändamål är att "främja vetenskaplig forskning och undervisnings- eller studieverksamhet av landsgagnelig innebörd". Universitet, högskolor och liknande forsknings- och utbildningsinstitutioner kan erhålla anslag inom följande områden:

- Forskningsprojekt av hög vetenskaplig potential

- Nationellt viktig infrastruktur
- Individuellt stöd till framstående forskare
- Strategiska anslag

Stiftelsen har, i enlighet med dess stadgar, formaliserat samarbetet med landets forskningsuniversitet där universitetens rektorer tillsammans med företrädare för några av landets vetenskapliga akademier bildar det s.k. Huvudmannarådet. Stiftelsen inhämtar råd och synpunkter från detta råd avseende anslagspolicy, anslagsformer mm. Ansökningar till Stiftelsen ska vara prioriterade av rektor vid det lärosäte där huvudsökande har sin anställning.

Forskningsprojekt av hög vetenskaplig potential

Stiftelsen stöder projekt av hög vetenskaplig potential. Projekten ska i normalfallet vara av grundvetenskaplig karaktär fokuserade till en sammanhållen vetenskaplig frågeställning. Ett projekt ska ha en fristående målsättning och inte endast utgöra tilläggsfinansiering till löpande verksamhet eller andra påbörjade projekt. Ingen begränsning i antalet forskargrupper eller sökt belopp föreligger. Ett normalprojekt har en budget av 15 till 75 mkr med en löptid på tre till fem år.

Nationellt viktig infrastruktur

Stiftelsen stödjer nationellt viktig infrastruktur där ett eller flera universitet i samverkan kan visa att en specifik teknologi är avgörande för ett vetenskapsområdes utveckling. En sådan tekniksatsning ska komma så många forskare som möjligt till godo och ha en organisation som medger ett öppet granskningsförfarande. De sökande universiteten ska på ett utvärderingsbart sätt redovisa hur den föreslagna utrustningen kommer till nationell nytta.

Individuellt stöd till framstående forskare

Stiftelsen stödjer framstående forskare genom sitt program "Wallenberg Scholars". Detta stöd till ett urval av framstående forskare kommer att fortsätta under 2011 och 2012. Stiftelsen arbetar därutöver på ett karriärprogram för yngre forskare.

Strategiska projekt

Stiftelsen kommer att även i framtiden stödja vissa strategiska områden. Strategiska områden initieras endast internt inom Stiftelsen. Ett strategiskt område ska förutom kravet på strategisk relevans hålla högsta vetenskaplig kvalitet. Grunden för ett strategiskt område är att det ska vara till extra gagn för landets utveckling som forskningsnation och/eller utveckling som industrination. Ett eller flera strategiskt insatsområde offentliggörs i normalfallet i januari varje år. Forskningsuniversitetet inbjuds att var för sig eller i samverkan inkomma med ansökan.

SSF:s roll inom det svenska forskningsfinansieringssystemet

Det är svårt att se att SSF har någon utpräglad, unik nisch inom det svenska forskningsfinansieringssystemet. SSF är inte heller någon dominerande finansierare inom något enskilt forskningsområde. Totalt finansierar SSF ca 4% av den externfinansierade forskningen vid svenska universitet och högskolor.

SSF:s arbetssätt med öppna utlysningar av forskningsprogram som söks av enskilda forskare och noggrann peer review av inkomna ansökningar liknar i hög grad de statliga forskningsrådets. Skillnaden mot Vetenskapsrådet är att SSF i enlighet med sin stadga endast stöder forskning inom vissa prioriterade områden och att den stödda forskningen förutom att ha mycket hög vetenskaplig kvalitet ska uppfylla ett relevanskrav. Detta gör att samtliga beredningsgrupper, programkommittéer och eventuella strategigrupper är sammansatta till lika delar med forskare från akademi och industri. SSF skiljer inte heller på grundforskning och tillämpad forskning. Det senare delar SSF dock med FORMAS. Innehållsmässigt innebär detta dock att SSF stöder forskning inom områden som också finansieras av VR och i viss mån även av FORMAS. I vilken omfattning VINNOVA i framtiden kommer att finansiera tillämpad forskning inom områden som överlappar med SSF är inte möjligt att veta i skrivande stund.

Vetenskapsrådet stöder unga forskare med särskilda bidrag för att etablera sig och har dessutom ett postdoc-program för att finansiera postdoktorala vistelser utomlands för forskare som disputerat i Sverige. SSF:s repatrieringsprogram "Ingvar Carlsson Award" (ICA) för hemvändande postdocs vänder sig till samma målgrupp.

Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse driver forskningsprogrammet "Wallenberg Scholars" riktat mot mycket framstående forskare. SSF drev tidigare programmet "Senior Individual Grant" (SIG) med nästan identiskt upplägg. Programmet "Framtidens Forskningsledare" (FFL) har delvis ersatt SIG-programmet men med den skillnaden att bidragsmottagarna vid ansökan inte ska vara äldre än 40 år. De båda ledarskapsprogrammen inom ICA- och FFL-programmen är såvitt känt relativt unika komponenter i svenska forskningsprogram.

SSF stöder också industrinära forskning genom forskningsprogrammet inom produktutveckling "ProViking" och forskningsprogrammet för processindustrin "ProcessIndustriellt Centrum". Dessa forskningsprogram överlappar delvis med program som åtminstone hittills finansierats av VINNOVA.

Av ovanstående framgår att SSF ämnesmässigt överlappar med åtminstone en svensk forskningsfinansiär inom varje forskningsområde, men att de utlysningaformer SSF använder i flera fall skiljer sig från andra finansiärers. Den största skillnaden gentemot andra svenska finansiärer ligger i att SSF helt i enlighet med sin stadga finansierar "såväl grundforskning som tillämpad forskning och inte minst områdena däremellan" och att detta konsekvent speglas direkt i hur alla grupper inom SSF är sammansatta, från Stiftelsens styrelse till dess beredningsgrupper. Ett annat karaktäristikum, som dock inte är helt unikt, är att SSF praktiskt taget alltid använder 5-åriga bidrag och av en sådan storlek att en senior forskare förväntas få 1,5 – 2 milj kr/år, dvs jämförbart med de största enskilda bidrag VR beviljar.

Översiktlig beskrivning av SSF:s hittillsvarande verksamhet

I samband med att SSF bildades 1994 inbjöds svenska universitet att inkomma med förslag till forskningsprogram. Ett mycket stort antal sådana förslag inkom. För att hantera dessa förslag tillsatte SSF:s dåvarande styrelse tre arbetsgrupper inom Life Sciences, IT och Bastekniker, som var och en hade en styrelseledamot som ordförande. Dessa grupper diskuterade programförslagen, inbjöd grupper av forskare att inkomma med ansökningar baserade på de förslag grupperna bedömde vara mest intressanta, organiserade internationella utvärderingar av ansökningarna och lämnade sedan rekommendationer om avslag/tillstyrkan till styrelsen. Grupperna tog också egna initiativ till nya forskningsprogram. 1996 tillkom ytterligare en arbetsgrupp för Kemi och processteknik genom att dessa områden bröts ut från arbetsgruppen för Bastekniker. Så småningom tillsattes externa ordföranden i arbetsgrupperna för att undvika problemet med två-instansjäv. 1997 flyttades på initiativ av dåvarande regering Material- och Mikroelektronikkonsortierna i form av rambidragsprogram från dåvarande NUTEK och NFR till SSF. Av denna anledning utökades antalet strategigrupper med ytterligare två för att även täcka dessa forskningsområden.

En ny omorganisation av SSF:s arbetsgrupper genomfördes av dåvarande VD Staffan Normark 1999. En viktig princip var nu att i fortsättningen separata grupper skulle arbeta med strategier och uppföljning av rullande program (strategigrupper och programkommittéer) respektive utvärdering av ansökningar (beredningsgrupper) för att ytterligare minimera risken för jäv.

SSF skiljer sig dessutom från de statliga forskningsråden genom att fokusera medlen i form av relativt stora bidrag över relativt lång tid, upp till 6 år, till de projekt som bedöms ha högst vetenskapliga kvalitet och samtidigt ha hög strategisk relevans. Detta gör att det ska vara möjligt att driva ett forskningsprojekt med SSF som huvudfinansiär.

Stiftelsen har också haft betydelse som förnyare av formerna för externfinansiering av svensk forskning. SSF satsade under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet på dels renodlade forskarskolor, både lokala och nationella, dels på nätverksprogram varav många hade en forskarskola knuten till sig. Totalt fick c:a 1400 doktorer sin forskarutbildning inom skolor finansierade av SSF. Det är sannolikt att detta initiativ hade en kvalitetshöjande effekt på medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskarutbildning i och med att det bidrog till en formalisering och strukturering av det tidigare oftast informella arbetssättet inom forskarutbildningen, som var framgångsrikt i de fall handledaren var skicklig, men kunde vara förödande när så inte var fallet.

Parallellt med dessa större program arbetade också Stiftelsen med individuella forskningsbidrag i form av Junior Individual Grants och Senior Individual Grants. De senare bidragen blev uppskattade därför

att de gav ett antal mycket framstående forskare c:a 12 milj kr var att utnyttjas under 6 år, något som var mycket ovanligt i slutet av 1990-talet.

Rambidragsprogrammen kom som ovan nämnts in i SSF:s verksamhet 1997, då inom materialutveckling och mikroelektronik. Denna programform lever fortfarande kvar och utnyttjas numera även inom informations-, kommunikations- och systemteknik mjukvara och inom livsvetenskaplig forskning.

SSF har under 2000-talet finansierat av ett 30-tal sk "Strategiska ForskningsCentra" i direkt samråd med landets universitet, inom vilka långsiktig och omfattande forskning om för industrin och samhället i övrigt väsentliga problem genomförts. Dessa centrumanslag utgör stöd till universiteten att bygga internationellt konkurrenskraftiga forskningsmiljöer.

SSF fortfar under 2000-talet med att aktivt stödja unga forskare att etablera sig vid universiteten. De har i allmänhet mycket svårt att få tillräckliga resurser för att bygga en forskargrupp. De båda forskningsprogrammen "Ingvar Carlsson Award" och "Framtidens Forskningsledare" förser dem dels med ekonomiska medel, dels med ett för framtiden värdefullt forskarnätverk och dessutom med nödvändiga kunskaper att orientera sig i den nationella och internationella forskarvärlden genom särskilt avpassade ledarskapsprogram.

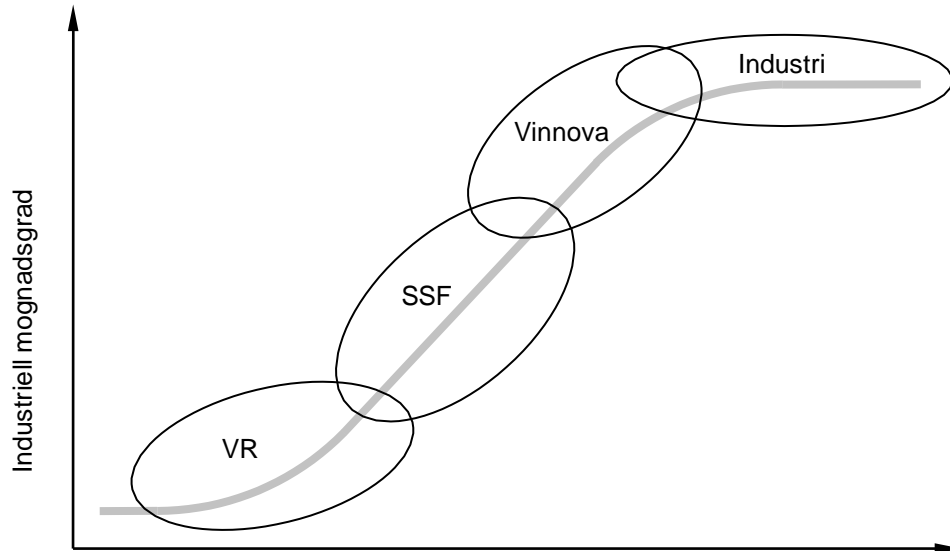
Ett nyligen etablerat forskningsprogram "Strategisk mobilitet" syftar till att öka mobilitet, samarbete och kunskapsöverföring mellan universitet och industri i båda riktningarna, något som både universitet och näringsliv efterfrågat.

SSF har under åren drivit ett antal forskningsprogram tillsammans med utländska forskningsfinansiärer, antingen som ensam svensk finansiär eller tillsammans med andra svenska finansiärer. 2003-2006 drevs programmet "Microbes and Man" tillsammans med Finlands Akademi och 2004-2008 ett program inom genomforskning tillsammans med Genome Canada. 2005-2010 finansierade SSF tillsammans med Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och VINNOVA den svenska noden vid Karolinska Institutet av det med Wellcome Trust och Genome Canada gemensamma programmet "Structural Genomics Consortium". Tillsammans med VINNOVA och Japan Science and Technology Agency driver SSF sedan 2006 forskningsprogrammet "Multidisciplinary Bio" och sedan innevarande år tillsammans med Égide ett forskarutbytesprogram med Frankrike.

Förutom ovannämnda program är SSF medfinansiär i fyra pågående med andra svenska forskningsfinansiärer gemensamma forskningsprogram "Kronisk inflammation", "Visualisering", "Medicinsk Teknik för bättre hälsa" och "En framtid för Vasa".

Ovanstående forskningsprogram utgör exempel på SSF:s ambition att arbeta flexibelt och att försöka göra riktade insatser när behov identifierats i svensk forskningsfinansiering.

Oavsett bidragsform har gällt att den sökande måste ha en plan för hur forskningen ska kunna nyttiggöras c:a 5-15 år efter avslutat projekt, detta för att uppfylla stadgans krav på "betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft", vilket gör att SSF har positionerat sig någonstans mellan VR och VINNOVA i landskapet av olika svenska forskningsfinansiärer.

Nuvarande arbetssätt

SSF strävar efter att tillämpa en rigorös, transparent och opartisk beredningsprocess.

Detta hänger ihop med att Stiftelsen anser att dess medel bäst utnyttjas i fokuserade och väl tilltagna insatser där medlen söks i konkurrens. Stiftelsen anser att universiteten själva måste kunna stå för det löpande stöd och basstöd som deras forskargrupper behöver för det dagliga forskningsarbetet. SSF:s medel ska vara ett kvalitetskontrollerat extra tillskott för något som går utöver det vanliga och som faktiskt får märkbara effekter inom vetenskapen och/eller samhället i övrigt.

Annonsering

Efter det att styrelsen beslutat om en utlysning annonseras den ut på Stiftelsens webbplats. Den skickas också till universitet och andra intressenter. I vissa fall annonseras den även i media, såsom rikspress och branschtidskrifter. Alla utlysningstexter samt ansökningar ska skrivas på engelska. Ansökningsperioden brukar vanligtvis uppgå till några månader för att de sökande ska hinna sätta ihop de konstellationer och genomföra annat förarbete som behövs för ansökan. Alla ansökningar lämnas via Stiftelsens webbaserade ansökningsportal.

Beredningskommittéer

Efter ansökningstidens utgång börjar beredningen. Vanligtvis tillsätter Stiftelsen en beredningskommitté som har till uppgift att genomföra granskningsprocessen för ansökningar inom ett utlyst program. Kommittén består av 5 – 12 ledamöter från högskola, näringsliv och samhället i övrigt. Kommitténs ordförande utses av styrelsen, medan övriga ledamöter tillsätts av VD. Beredningskommittén lämnar förslag till VD om externa sakkunniga och övriga utvärderingsgrupper som krävs för att genomföra granskningen. Beredningskommittén bedömer inkomna ansökningar och lämnar förslag till VD om vilka ansökningar som tidigt ska avföras från vidare beredning, vareftre VD fattar beslut.

Styrelsen beslutar

I de flesta stora utlysningar skickas ansökan till minst tre externa sakkunniga, praktiskt taget alltid verksamma vid utländska universitet. Baserat på utlåtandena från de externa sakkunniga och sin egen vetenskapliga och strategiska bedömning rangordnar beredningskommittén de högst rankade ansökningarna. Kommittén överlämnar sedan ett väl motiverat förslag till vilka ansökningar som ska beviljas, inklusive bidragsstorlek, till VD. Slutligt bidragsbeslut fattas av Stiftelsens styrelse. De sökande hålls vanligtvis informerade under beredningsperioden. Information som sänds ut är till exempel ansökningsstatistik och tidsplaner. Så fort styrelseprotokollet är justerat meddelas de sökande om resultatet. Kontrakt inklusive SSF:s generella villkor skickas vanligtvis ut ca 1-3 veckor efter det att styrelsen fattat beslut.

Tid till beslut

stiftelsen har som målsättning att tiden mellan sista ansökningsdag och styrelsebeslut ska vara ca 6-9 månader för riktade utlysningar (till exempel utlysningar som ligger inom endast ett av stiftelsens insatsområden) och ca 9-12 månader för breda utlysningar (till exempel utlysningar som täcker alla stiftelsens insatsområden).